

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

27 Aralık 2021

35. YIL

ARALIK 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ DÖVİZ KURU ARTTI FİYATLAR DA ARTTI, DÖVİZ KURU DÜŞTÜ FİYATLAR AYNI KALDI!
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 25,75; ON İKİ AYLIK YÜZDE 54,96 ORANINDA...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN **AÇLIK SINIRI 4.013 TL** ve **YOKSULLUK SINIRI 13.073 TL**
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ 4.927 TL
- ✓ HER GEÇEN GÜN BİRAZ DAHA YOKSULLAŞTIK...

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) tarafından çalışanların 'geçim şartlarını' ortaya koymak amacıyla aralıksız her ay düzenli olarak yaptığı "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırması bu bültenle 35'inci yılına* ulaştı.

Son aylarda döviz kurunda görülen yükselme ve buna bağlı olarak maliyetlerdeki artış gerekçesiyle birçok temel mal ve hizmet fiyatları yükseldi. Ancak TL'den dövize yönelişi engellemek için uygulanmaya başlanan ve "kur korumalı mevduat" olarak adlandırılan tedbirlerle, döviz kuru önemli ölçüde geriletilmiş olmasına rağmen etiketler değişmedi. Artan fiyatlar aynı kaldı. Aralık 2021 itibariyle gıda fiyatlarındaki artış yüzde 25,75 olarak hesaplandı. Böylece, ücretli çalışanların ve emeklilerinin geçim şartları daha da ağırlaştı.

Benzeri yüksek oranlı artış Kasım'87 seçimlerini izleyen ayda da (Aralık 1987) gerçekleşmişti. Bu çalışmanın yapılma fikri de anılan dönemde başta kamu tarafından üretilen mal ve hizmetler olmak üzere yaygın ve yüksek oranlı zamların aile bütçesinde yol açtığı ağır tahribatı hesaplayabilmek hedefine yönelikti.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Aralık 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 4.013,26 TL'ye,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 13.072,51 TL'ye,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 4.926,94 TL'ye yükseldi.

* TÜRK-İŞ'in bu çalışması alanında ilktir ve özgündür. Bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. Araştırmanın temel girdisi fiyatlar, işçilerin yoğun olarak alış-veriş yaptıkları market ve çarşı-pazar dolaşarak piyasadan bizzat derlenmektedir. Bu yönüyle, hesaplama temel olan fiyat verileri bağımsızdır. Ancak devletin resmi istatistik kurumu TÜİK'in belirlediği fiyatlardaki değişimin izlenmesi açısından da önemli bir gösterge olarak bilimsel çalışmalarda kullanılmaktadır. Araştırma sonucu TÜİK tarafından açıklanan bültenden yaklaşık bir hafta öncedir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışması, "insan onuruna yaraşır yaşam", "yetecek ücret", "insana yakışır geçim koşulları", "açlık ve yoksulluk sınırı", "yaşam maliyeti" gibi kavramların kamuoyunda yerleşmesine, benimsenmesine ve yaygın kullanılmasına katkı sağlamıştır/sağlamaktadır.

Vurgulamak gerekir ki **açıklanan harcama tutarı ücret seviyesi olmayıp, haneye girmesi gereken toplam gelirin karşılığıdır**. Ancak ne yazık ki, ülkemizde istihdama katılım oranı genel olarak ve özellikle de kadınlarda son derece düşüktür. Ücretli çalışanlarda haneye gelir sağlayan kişi sayısı ağırlıklı olarak bir kişi olmaktadır.

TÜRK-İŞ'in araştırması, Ocak 2022 ayından itibaren yeni beslenme kalıbı temel alınarak farklı bir çalışma grubu tarafından sürdürülecektir. Bu amaçla başlatılan çalışma bir yıldır sürdürülmekte ve eski ve yeni olmak üzere iki beslenme kalıbı üzerinden yapılan hesaplama ile ortaya çıkan sonuç değerlendirilmektedir.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Kasım 2020	Aralık 2020	Kasım 2021	Aralık 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	694,64	711,22	881,98	1.113,26
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	575,85	592,22	730,71	910,73
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	746,20	768,21	943,85	1.195,46
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	499,99	518,29	635,01	793,58
Açlık Sınırı	2.516,67	2.589,94	3.191,55	4.013,26
Yoksulluk Sınırı	8.197,62	8.436,27	10.395,91	13.072,51

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Yabancı paralar karşısında TL'nin değer kaybetmesiyle başlayan süreç, faiz artışıyla dengelenmesi beklenen döviz kurunun -rekabetçi kur yaklaşımıyla- hızla yükselmesini beraberinde getirdi. Böylece ihracatın artması ve cari açığın azalması hedefiyle ekonomide denge ve istikrar sağlanması öngörüldü. Ancak şartların doğrulamadığı varsayım yerini "dövizde endeksli kur" politikası uygulamasına bıraktı ve olumlu sonuçları görüldü. Hızla yükselen döviz kuru aynı hızla geriledi. Ancak dövizde yaşanan bu hızlı dalgalanma, maliyet artışına yol açtığı gerekçesiyle anında fiyatlara yansıtıldı ve başta gıda ürünleri olmak üzere etiketler gün içinde bir kaç kez değiştirildi. Ücretli çalışanların gelirleri fiyat artışına yetişmedi, mevcut gelirlerin satın alma gücü daha da geriledi. Her geçen gün yoksullaşma arttı.

İşçi ve ailesinin önemli ve çoğu zaman tek geliri olan asgari ücret bu süreçte aylık net 2.825,90 TL'den 4.253,40 TL'ye yükseldi. Bir önceki yılda geçerli olan asgari ücrete kıyasla aylık net 1.427,50 TL ve yüzde 50,51 oranındaki artış, bu ay gerçekleşen fiyatların gölgesinde kaldı.

TÜRK-İŞ tarafından 35 yıldan bu yana her ay düzenli olarak yapılan, bu alanda öncü ve diğer çalışmalara örnek olan "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" araştırmasının Aralık ayı sonucu, gıda maddeleri fiyatlarında artışın hız kazanarak olağanüstü oranda devam ettiğini gösterdi. Yaşanan bu fiyat artışlarının resmi istatistiklere gerçekçi şekilde yansımaması durumunda, bu veriler esas alınarak ücret gelirlerinde yapılacak artış yetersiz kalacak, satın alma gücü ve yaşama şartları iyileşmeyecektir.

Dört kişilik bir ailenin sadece gıda harcaması (mutfak masrafı) geçen aya göre 822 TL artmıştır. Sadece aylık toplam harcama tutarındaki artış ise 2.677 TL'dir. Ücretli çalışanın mutfağında ve aile bütçesinde -deyim yerindeyse- bu ay deprem yaşanmıştır. Ortaya çıkan yoksulluğun giderilmesi için ek bir ödemenin yapılması ve sosyal tedbirlerin alınması kaçınılmazdır. Yıllık artış mutfak harcamasında 1.423 TL ve toplam harcama olarak 4.636 TL'dir. Zorunlu ihtiyaçlar için geçen yıla göre yapılması gereken ek harcama tutarı kadar hane halkı gelirinde artış sağlanamadığı durumda aradaki fark daha fazla yoksullaşmadır. Ücretli çalışanların borçlanarak aradaki farkı ötelemeye çalışması da çözüm değildir. Ücretli çalışanların kullandığı ihtiyaç kredisi ile kredi kartı borcunun faizi çok yüksektir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Aralık 2021 itibarıyla şu şekilde gelişti:

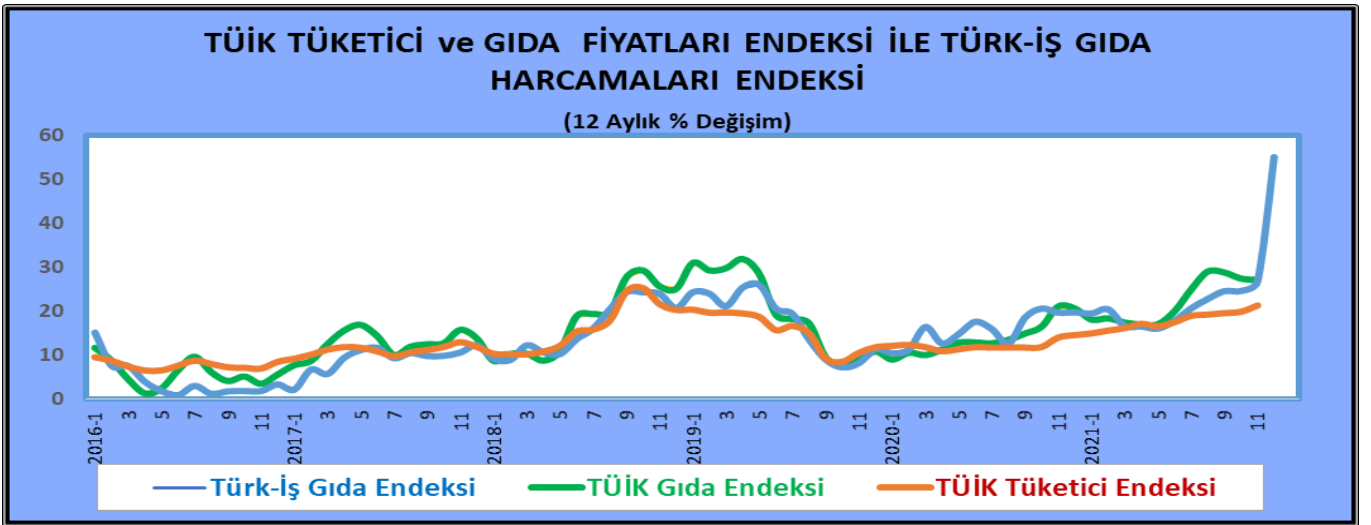
- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** rekor bir artışla yüzde 25,75 oranında gerçekleşti.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibarıyla artış oranı** ise yüzde 54,96 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 23,72 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Aralık 2018	Aralık 2019	Aralık 2020	Aralık 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,08	2,85	2,91	25,75
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	20,71	11,41	19,75	54,96
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	20,71	11,41	19,75	54,96
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	16,32	17,08	16,16	23,72

TÜİK tüketici ve gıda fiyatları endeksi ile TÜRK-İŞ gıda fiyatları endeksinin on iki aylık değişimine bakıldığında, gıda fiyatlarındaki artışın yüksek bir seyir izlediği ve artış eğiliminin özellikle Aralık ayında tavan yaptığı görülmektedir. TÜİK tarafından 03.01.2022 günü yapacağı tüketici fiyatları endeksindeki eğilim merakla beklenmektedir.

Şekil 1: TÜRK-İŞ ve TÜİK Gıda Endeksi ile TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksindeki Aylık % Değişim

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan ve doğrudan piyasadan derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Aralık 2021 itibariyle gözlenen değişim -harcama gruplarına göre- şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; başta süt olmak üzere bütün markaların ürün çeşitlerinde yüksek oranda artış gerçekleşti. Sütte bir aylık artış yüzde 35,3 olarak hesaplandı. Bu ürün grubundan kaynaklanan fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği aylık ek yük 135 TL oldu.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma ve kuşbaşı et ile tavuk fiyatı artarken, sakatat (ciğer, böbrek, yürek) ürünlerinden sadece dana ciğeri fiyatı arttı. Kıyma ve kuşbaşı et kilogram fiyatı ortalama 30 TL (yüzde 26,1) arttı. Tavuktaki artış yüzde 17,1 oldu. Fiyat artışlarından balık da payını aldı ve ortalama kilogram fiyatı arttı. Hesaplama yine hamsi, istavrit gibi nispeten bol ve ucuz balık çeşidi dikkate alındı. Geçen ay 120 TL olan ithal somon kilogram fiyatı bu ay 190 TL etiket fiyatıyla tezgâhta yer aldı. Yumurtanın tanesi 1,30 TL'den 1,80 TL'ye yükseldi. Bakliyat ürünlerinden (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) özellikle ithal edilenler, döviz kurundaki artışa paralel daha pahalı olurken, dövizdeki düşüş ürün fiyatlarına yansımada.

Örneğin barbunyada artış yüzde 53,2, yeşil mercimekte yüzde 50,0 olarak hesaplandı ve son hafta itibarıyla fiyatlarında bir indirim olmadı. Bu ürün grubundan kaynaklanan fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği aylık ek yük 274 TL oldu.

- Yaş sebze-meyve fiyatları da bu ay ortalama olarak artış gösterdi. Mutfakta ağırlıklı olarak kullanılan patatesteki fiyat artışı ise dikkat çekti ve kilogramı 7 TL'ye kadar yükseldi. Ortalama meyve-sebze kilogram fiyatı bu ay artışla 8,69 TL oldu. Geçen ay 8,28 TL olan ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay biraz artarak 8,59 TL'ye yükseldi. Ortalama kilogram meyve fiyatı ise geçen aya göre biraz gerileyerek 8,83 TL oldu. Her zaman olduğu gibi pazarda sıklıkla bulunan ürünler temel alınarak hesaplama yapıldı. Bu ay, 17 sebze ve 12 meyve olmak üzere toplamda temel 29 ürünlerdeki fiyat değişimi hesaplamada dikkate alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine yine harcama sepetindeki meyve-sebzenin toplam miktarından hareket edildi. Bu ürün grubundan kaynaklanan fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği aylık ek yük 59 TL oldu.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmekte beklenen fiyat artışı resmi olarak gerçekleşti. Ankara'da 200 gramı 1,75 TL'den satılan ekmeğin yeni fiyatı 2,25 TL ve kilogram fiyatı da 11,25 TL oldu. Böylece zam oranı yüzde 28,57 olarak hesaplandı. Sadece ekmeğe yapılan zammın aile bütçesine aylık ek maliyeti 95 TL'ye ulaştı. Gıda harcamasındaki artışın üç puanı ekmeğe yapılan zamdan kaynaklandı. Geçen ay fiyatı artan ekşi mayalı, köy ekmeği, tam tahıllı vb. şekilde satılan ekmek bu ay ortalama yüzde 20 oranında yeniden zam gördü. Önümüzdeki günlerde ekmeğin gramajı ile birlikte fiyatında da artış olması bekleniyor. Bu harcama grubunda yer alan gıda maddelerinden pirinçte yüzde 42,7, bulgurda yüzde 70,8 ve unda yüzde 30,4 oranında fiyat artışı tespit edildi. Makarna ve irmik fiyatı değişmezken, pirinç fiyatı biraz arttı. Bu ürün grubundan kaynaklanan fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği aylık ek yük 185 TL oldu.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı ve margarin fiyatı arttı. Margarin paketi de yakında tereyağı gibi 200 gram olarak satılacak gibi gözüküyor. Ayçiçeği yağının litresi bu ay 51,90 TL'ye yükseldi ve aylık yüzde 117,2 oranında artışla bu ayın zam şampiyonu oldu. Bu ay zeytinyağı fiyatı da arttı. Siyah ve yeşil zeytin fiyatı ortalamada fazla değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünleri fiyatı ise bu ay artış görülen ürünler arasında yer aldı. Geçen ay yüksek oranda fiyatı artan baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı (kimyondaki artış dışında) bu ay değişmedi. Şeker yüzde 57,8 oranında arttı ve fakat tuz fiyatı değişmedi. Pekmez ve reçel fiyatı arttı, bal fiyatı değişmedi. Çay fiyatı -düşük oranda da olsa- bu ay yine arttı, ıhlamur fiyatı değişmedi. Salça fiyatı da aynı kaldı. Bu ürün grubundan kaynaklanan fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği aylık ek yük 169 TL oldu.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

“Açlık ve Yoksulluk Sınırı” çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan **“öncü gösterge”** niteliğini de taşımaktadır.

TÜRK-İŞ’in Aralık 1987’den bu yana düzenli ve kesintisiz olarak her ay hesaplayıp açıkladığı araştırmada, anılan ay itibariyle ön plana çıkarılan “görüş ve tespit” yıllar itibariyle şöyle olmuştur:

- 1987 Uygulanmakta Olan Ekonomik Politika Dar ve Sabit Gelirli Geniş Halk Kesimlerini Daha da yoksullaştırmaktadır.
- 1988 Çalışanlar Bu ay Gıda İçin Geçen Yıla Göre 83.084.- Liralık Ek Harcama Yapmak Zorunda...
- 1989 Dört Kişilik Ailenin Gıda Harcaması Aralık 89’da Yüzde 5 Artışla 358.586.- Liraya Ulaştı.
- 1990 Mutfakta Yıllık Enflasyon Yüzde 73,0
- 1991 Asgari Ücretli Çalışanın İki Aylık Geliri Bir Aylık Gıda Harcamasını Karşulamaktan Uzak...
- 1992 Gıda Harcamasındaki Artışın Yanısıra Konut, Ulaşım, Sağlık ve Eğitim Gibi Besin Dışı Harcamalarda Meydana Gelen Yüksek Oranlı Artışlar Çalışanların Yaşama Koşullarını Ağırlandırmaktadır.
- 1993 Aylık Asgari Mutfak Masrafı 3 Milyon TL Sınırını Aştı.
- 1994 Net Asgari Ücretin 2.759.429 TL, Ortalama Memur Maaşının 4.356.000 TL Olduğu Ortamda, Ailenin Yaşamını İnsan Onuruna Yaraşır Düzeyde Sürdürmesi Olanaksız...
- 1995 Fiyat Artışlarının Aile Bütçesine Getirdiği Yıllık Yük Neredeyse Bir Aylık Asgari Ücret Kadar...
- 1996 OECD Üyesi 43 Ülkede Gıda Fiyatları Artışı **Yıllık % 3,7** İken Türkiye’de **Aylık % 4,0** Oranında
- 1997 Mutfaktaki Yıllık Enflasyon Yüzde 114,1 Oranında...
- 1998 Ekonomik Kriz Çalışanın Mutfağında...
- 1999 Çağdaş Yaşam ve İnsan Onuruna Yaraşır Düzeyde Yaşamak İçin Gerekli Harcama Olan **“Yoksulluk Sınırı”** 374 Milyon Lira...
- 2000 Çalışanlar Bayrama ve Yeni Yıla Yoksul Giriyor.
- 2001 Geçmiş Yılda Gelecek Yıla Miras: Açlık ve Yoksulluk...
- 2002 Ücret Asgari, Yoksulluk azami...
- 2003 Ekonomik Dengeleri Korumak Adına Sosyal Dengeler Bozuluyor.
- 2004 AB’ye Üyelik Sürecinde Dar Kapı: Yoksulluk...
- 2005 Açım, Yoksulum ve Galiba Yaşıyorum...
- 2006 Dört kişilik ailenin Açlık Sınırı 615.- YTL ve Yoksulluk Sınırı 2.004.- YTL
- 2007 Piyasalar Hükümetin Enflasyon Hedefini Dikkate Almadı...
- 2008 Asgari Ücretle İnsan Onuruna Yaraşır Yaşam Çok Zor...
- 2009 İşveren-Hükümet Asgari Ücretliyi Yine Açlığa Mahkûm Ediyor.
- 2010 Dört kişilik ailenin Açlık Sınırı 868 TL, Yoksulluk Sınırı 2.827 TL, Oysa Halen Asgari Ücret 599 TL
- 2011 Milyonlarca Kişinin Geçim Şartları “Yeşil Kart” Düzeyinde...
- 2012 Asgari Ücret “Çalışanların Geçim Şartları” Temelinde Belirlenmiyor.
- 2013 Açlık Sınırı 1.082 TL, Yoksulluk Sınırı 3.523 TL
- 2014 Önceki Yıla Göre Gıda Harcaması 151 TL, Yaşam Maliyeti 491 TL Arttı.
- 2015 Çalışanların Geçim Şartları Nasıl Diye Sorulursa...
- 2016 Milyonlarca Çalışan ve Ailesinin Geçim Koşulları Yeni Asgari Ücrete Bağlı...
- 2017 Anayasanın “Ücrette Adalet” başlıklı 55. Maddesinde...
- 2018 “İnsanlık Haysiyetine Yaraşır Bir Ücret” Arayışı Hep Olacak.
- 2019 “Geçim Şartları” Çalışanların Temel Sorunu Olmaya Devam Ediyor.
- 2020 Asgari Ücret İnsan Onuruna Yaraşır Bir Geçimi Yine Sağlamadı.
- 2021 Döviz Kuru Arttı Fiyatlar da Arttı, Döviz Kuru Düştü, Fiyatlar Aynı Kaldı!

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılacak “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

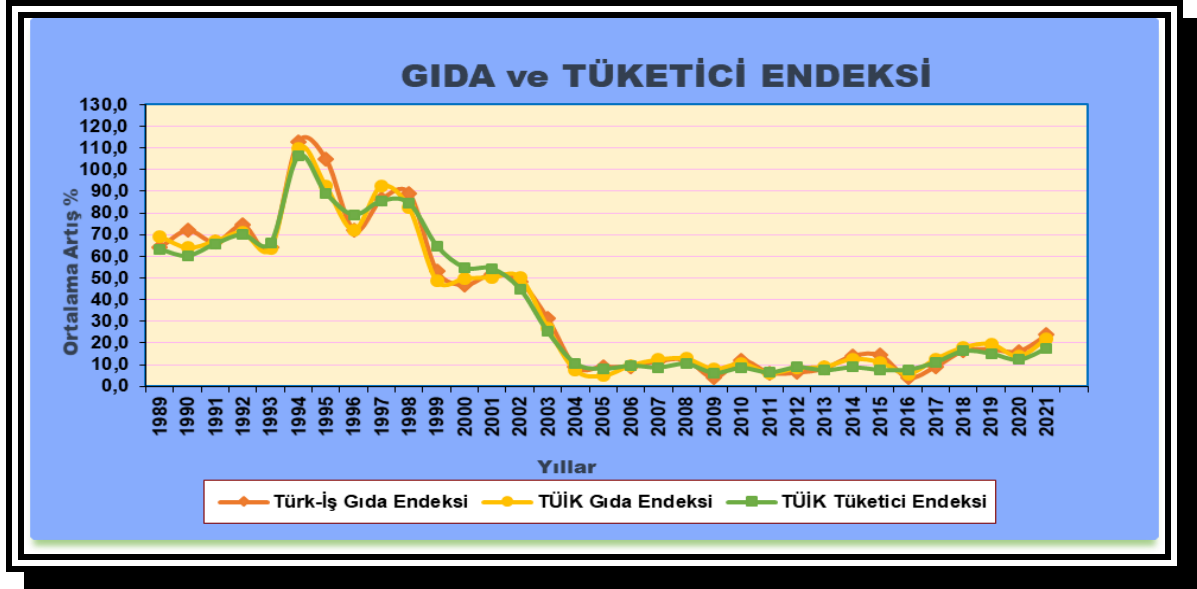
Konfederasyonumuzun otuz beş yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**.

---

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 yılında bu oran değişmemiştir.

Nitekim 1988-2021 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.